

LATOROŚL (188) *sb f*

latorośl (186), **latorośla** *a.* latorośl *WisznTr* (2).

-ł- (117), -ś- (50), -s- (13), -łz-, -sz- (8).

a oraz oba o jasne.

sg N latorośl (54). $\diamond$ *G* latorośli (8), latorośle (1) *WisznTr*. $\diamond$ *D* latorośli (2). $\diamond$ *A* latorośl (7), latoroślą (1) *WisznTr*. $\diamond$ *I* latoroślą (13). $\diamond$ *L* latorośli (3). $\diamond$ *pl N* latorośli (25), latorośle (8); -e *KrowObr* (4), *RejAp*; -i : -e *RejPos* (3:3). $\diamond$ *G* latorośli (22). $\diamond$ *D* latorośląm (4). $\diamond$ *A* latorośli (24), latorośle (9); -i *WróbŻółt*, *RejPs*, *Mącz* (4), *SienLek* (2), *RejPosWstaw*, *BudBib* (2), *KochPs*, *Calep* (7), *WujNT*; -e *FalZioł*, *ArtKanc*, *SarnStat*; -i : -e *RejPos* (4:6); ~ -e (1), -(e) (8). $\diamond$ *I* latoroślami (5), latoroślmi (1); -ami : -mi *FalZioł* (1:1); ~ -ami (4), -(a)mi (1). $\diamond$ *sg a. pl G* latorośli (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*Młody pęd rośliny, jednoroczna gałązka, także młoda roślina; surculus Mymer¹, BartBydrg, Mącz, Calep, Cn; planta Mącz, Calep, Cn; sarmentum BartBydrg, Mącz; flagellum, insitum, malleolus, palmes Mącz, Calep; semen Mącz, Cn; germen Calag, Cn; tradux Calep, Cn; frons, ramus, surcus, truncus BartBydrg; pampinus, pullus Mącz; gemma Calag; clavicula, pullulus, transilis Calep; calamus, festuca, mergus, salix, stirps, virga, vitis, viviradix Cn (188) : Mymer¹ 21; HistJóz A4 [2 r.]; BartBydrg 61, 137; [gruszczyca] latorośl ma długą barzo/ po ziemi się pnie/ á około latorośli kwiatek białawy *FalZioł* I 114a, I 62b [2 r.], III 20b [2 r.], IV 9b, V 92; *MurzNT* 166 *marg*; *RejZwierz* 87v; Pan Bog wczynił niebo y ziemię. Y wżyftkę latorośl [omne virgultum] polną przed tym niż była ná ziemi *BibRadz Gen* 2/5; Sagitta, Strzałá. Item novissima surculi pars, Wirſchołek ſzoſzyku ná latorośli. *Mącz* 264b; Seminarium, Mieſce do młodych ſzczepów/ ſzczepienia/ które potim ná ynſze mieſca gdy yuż odroſtą przeſadzáya/ ſzczepnik latorośli. *Mącz* 381c, 14b, 42b, 50b, 129c, 133b (13); Tákże y w drzewiech widziemy/ że wiele latorośli do gáłęzi/ wiele gáłęzi do pniá/ wiele pniów do korzenia iednego ſá przywiázanych/ áby ſie ták wżyftkie ſtowárzyżyły *WujJud* 123v; *RejPosWstaw* [110²]; *BudBib Iob* 14/8, *Ez* 15/2, *Dan* 4/14[12]; Wicher ſie poprąwiwży/ latoroſlą złomił: Szczupły pręt latoroſle ná doł ſie wklonił. *WisznTr* 12; *ArtKanc* E6v; Stibadium – Siedzenie albo loze z latoroſli rozmaitech vczinione. *Calep* 1005b, 6b, 213b, 421b, 436b, 811b (17); *WujNT* 196 [2 r.].*

latorośl czego (2): *Palmes, sarmentum vitis et aliorum* [!] *arborum*, Winny ſoſzyk y ynſzych drzew latorośl. *Mącz* [274]b; *Calep* 631b.

latorośl od czego (1): *Traduces, qui et rumpi dicuntur, sunt brachia vitium, quibus illae ex arboribus in arboribus traducuntur, et sibi mutuo connectuntur* – Odroſle latoroſli młode ozd [!] winnaktore [!] przegiętę wgrubi, korzen puſcziwſzi rodzą. *Calep* 1076b.

W porównaniach (13): Zoná iego będzie podobna ku winney máćicy która po domu iego roſciągnie latoroſły ſwoie/ á ſynowie iego iako nowe ſzczepienie oliwne około ſtołu iego *RejPs* 195v, 213; *MurzNT Ioann* 15/4; Dziaſtki twoie iáko latoroſle około ſtołu twego *KrowObr* 149v, 222, 231; *RejPos* 85, 146v, 240; *RejPosWiecz*² 93; *KuczbKat* 140; [ſłowko] Necer/ które kwiatek ábo młodą roſzczkę znáczy/ á Prorocy poſpolicie kwiatkowi ábo latoroſli Mefyafzá przypodobywáli *CzechRozm* 144v; *WujNT Ioann* 15/4.

W charakterystycznych połączeniach: *latorośl lipowa, mała, młoda* (2), *nieużyteczna, odrosła, szkodliwa, wschodząca, wyrastająca*; *latorośl puszcza się, roście, wyrasta*; *latorośl dawający, noszący, obcinać, obrzeczować* (2), *odsiekać, rodzący* (2), *wyciąć, (wy)puszczać* (2), *złomić*; *latorośli odłamanie, odrzeczanie*.

Zwrot: »latorośl szczepić; latorośl do szczepienia, ku szczepieniu, szczepowa, którą szczepimy« (1;3:2:1:1): *Semina deponere, Latorośli fczepić albo młode drzewką włódzić przełódzić. Mqcz* 381b, 302d, 387a, b; *Surculus – Latorośl do fczepienia. Calep* 1036a, 205a [2 r.], 542a.

Wyrażenia: »latorośl oliwna« [szyk 2:1] (3): *Zoná twoiá iáko máćicá płódna/ węglów domu twego/ dziatki twoie iáko latorośle oliwne około ftołu twego. KrowObr* 222, 231; *RejPos* 146v.

»palmowa latorośl« (1): *á iáko pálmowa latorośl/ [...] zákwitniefz przed oblicznoćią iego RejPos* 240.

Zestawienie: »latorośl winna« = *Vitis vinifera* L.; *pampinus, sarmentum a. soboles vitis, vitis* Cn [szyk 8:3] (11): *FalZioł* I 156a; *Pampinarium, Latorośl winna króm grón. Mqcz* [274]d, 7d, [274]d, 436c; *Wárzyć theż latorośli winne świeże SienLek* 61v, 63; *Cantherius – Podpora winnich latorořly, tyka winną. Calep* 159b, 205a, [748]b [2 r.].

Szeregi: »gałąź albo latorośl« (1): *á iefli tylko gąłęzi albo latorośle malé wytnie [si... propagines vel plantas minutas exciderit JanStat* 1112]/ *ośm grořzy [...] ma zápłáćić. SarnStat* 668.

»latorośl i (abo) kwiat(ek)« (2): *a naczyiey by fie láfce pokázala latorośl ij kwiat/ ten iefł dořtoien/ aby iemu dziewitza Maria dána byla ku manželřtwu. Opecřyw* 4; *CzechRozm* 144v.

»odnořka a latorośl« (1): *Surculosus, Pełny odnořek á latorořli. Mqcz* 435c.

»latorośl, (albo) pączek« (2): *Oculatio, Odłamanie/ albo odrzeczanie zbytnych latorořli albo pączków ná winnicách. Mqcz* 259c; *Calag* 460a.

»rořdzka, latorośl« (2): *BartBydg* 154b; *expullulo, Puřzczam róřczki/ latorořli/ podrařtam wzgorę. Mqcz* 330d.

»soszyk, (i, albo) latorośl« [szyk 8:1] (9): *Pampinus. Winna róřczká/ řořzik albo s latorořli [!] liřciem. Mqcz* [274]d; *Surcularius, Ku latorořlam á řořzikóm rocznym naleřący. Mqcz* 435c, 205b, [274]b, 381b, 387b, 435c [3 r.].

W przen (5) : *a tak fyn bořy/ ktory iefł iáko kwiat nad řlońce iáłnieyřfy/ [...] zakwitnąwřfy na latorořli niřkié/ to iefł w řiwocie panny pokorné/ wyřfedi przez řwé řwięte narodzenie z Marie rozdzki panienřkié czyřřtořci Opecřyw* 15; *Obáćřže thy iefłiřeř nie iefł iáko pięknym drzewem řtworzon od Páná twoiego/ [...] á oto nieřłáchetni robacy/ grzech á czárt wřřawicřnie gryřą latorořli twoie RejPos* 204v; *thák iř y řłuch iego oná napotrzebnieyřa latorořli iego/ ku wydániu owocow s fiebie [...]/ iuř mu był zbutwiáł á řpruchniáł RejPos* 205, 205, 207.

Przen (79) :

a) *O potomku, potomřtwie* (19) : *RejPs* 120v; *Siać będe á inřzy niech ie/ y latorořli [germina (marg) filii mei (–)]* moje niech będa wykorzenione. *BudBib Iob* 31/8; *ArtKanc* 117.

latorośl z czego (2): *BibRadz Dan* 11/7; *Y Ifáiařz; zowiác Márią pánnę/ latorořlą z korzenia Iefřego/ oycá Dawidowego. WujNT* 4.

W porównaniu (1): A przetoż iáko płomień ogniowy trawi ścierń/ á płomień zżyra mierzwę/ tak korzeń ich ftanie fię iáko prochno/ á latorośl [cicut... *gemma (marg) robustis* (–)] ich zniśczeie iáko proch/ abowiem odrzucili zakon Pána zařtępow *BibRadz Is 5/24*.

Szeregi: »latorośl a gałązka« (1): Rozřzerzyła ta winnicza latorořli řwe aż do morza/ á iey gałąski aż do rzeki. *WróbŻółt 79/12*.

»rozga a (albo) latorośl« (2): Tá rozga álbo latorořl był Ptolomeus Euergetes brat Bernice [!] ktory walczył z Seleukuřem Kállinikiem *BibRadz I 453d marg*; Rozwiódlęš iéy [winnicy przeniesionej z *Egiptu*] płodné różgi do morzá fámeġo/ á iéy piękne latorořli do brodu wielkiego. *KochPs 121*.

α) *O Chrystusie (10)* : *MurzNT Luc 1/78*; Y ftanie fię dnia one⁸⁰ iž latorořli Iefe która ftanie za chorągiew w narodźiech/ pogáni řzukác będą *BibRadz Is 11/9*; Dla wnętrzości miłosierdzia Boga nářzego/ ktorymi náwiedził nas Latorořl z wyřokości [in quibus visitavit nos oriens ex alto]. *BibRadz Luc 1/74 [78]*; kędy prorocy názywáią Kryřtuřá latorořlą niebieřką *BibRadz II 32b marg*; *RejPos 271v*; Oto dni idą mowi Iehowáh/ á wzbudę Dawidowi latorořl řprawiedliwą *CzechEp 298*; *NiemObr 103*; Węřłá piękna latorořl/ z korzenia Ieřřego *GrabowSet F3*.

W charakterystycznych pořczeniach: latorořl *Jesse*, *niebieska*, *piękna*, *sprawiedliwa*, *řwięta*, z *wysokości (2)*; latorořl wyrořcie (*węřłá*) z *korzenia Izajego (Jessego) (3)*.

Szereg: »rozga (a. rořdźka) a latorořl« (2): *RejPos 271v*; Y wynidźie rozgá ze pniá Izáiego/ á latorořl z korzenia iego wyrořcie *CzechEp 298 [przeřład tego samego tekřtu]*.

b) *O wiernych (46)* : Ieřřiby kto niemięřzkáł wemnie/ ieřřci precz wyrzucon iako latorořl [sicut palmes]/ i vřzechł *MurzNT Ioann 15/6*, *Ioann 15/2, 5*; *KrowObr Av, 59v*; *BibRadz Sap 4/3*; Co ieřřt winnicá Páńřká/ y co řá latorořli wierne iego/ y iáka im zapłátá ieřřt zgořhowaná *RejPos 58v marg*; Y iákie zapłáty ząwřždy wiernym robotnikom řwoim á wiernym latorořłam řwoim obiecować raczy. *RejPos 59v*; á vcřyni [człowiek] s řiebie wdzięczną latorořl Pánu řwemu *RejPos 60v, 58v marg, 59v [5 r.]*, *60 [2 r.]*, *61 [5 r.]*, *61v, 62, 89v*; *RejPosWiecz² 93 [2 r.]*; *WujJud 100*; *BudBib Is 14/19*; *ArtKanc P5*; *WujNT Ioann 15 arg, 2, 5, 6*; iákoř P. Bog tey pořyczáney [...] latorořli [seky aryjanów] wykorzenić nie ma *PowodPr 30*.

latorořl czego (3): á thoć było od pocřátku řwiátá wáľne vřzczępieie iego/ ty latorořli narodu człowieczęġo *RejPos 60*; A thák nic nie mieřřzkay á kwář řie do tey winnice Pána řwoiego/ á řtáray řie ábyř řie řłtał wdzięczną latorořlą błoġořłáwionęġo řzczępu tego *RejPos 61v*; *KołakSzczęřł C4v*.

latorořl od czego (1): Iž kłiążę tego řwiátá związáno ieřřt/ á we mnie iuř nic nie ma/ to ieřřt y w wiernych moich/ gdyř oni řá członkowie á láthorořle od tey winney máćice řwiętey iego *RejAp 166*.

W pořczeniach szeregowych (2): Y iákiey theř zářię żáłořci vřżywa/ gdyby zą tak pilnym řtářaniem iego iemu řie w niey iáki ġłoġ/ ábo iákie płone wino/ ábo iákie niepłodne á niepořzebne latorořle/ vmnożyć miáły. *RejPos 59v, 61v*.

W charakterystycznych pořczeniach: latorořl *błoġořłáwiona (2)*, *cudzołožna*, *mierziona*, *niepłodna (2)*, *niepořzebna (6)*, *nieszczęřna*, *płodna*, *płona (2)*, *pořyczana*, *řucha (2)*, *wdzięczna (4)*, *wierna (3)*, *zielona*, *zła (3)*.

Szeregi: »członek i (a) latorořl« (2): *RejAp 166*; Adámá nowego Stawamy fię członkámi/ y latorořłámi Tey máćice/ iuř káľki nie ġniewu řynámi. *KołakSzczęřł C4v*.

»gałązka a latorośl« (1): Ale iż nas ten iedyny łynaczek zowie gałąłkami á latoroślami łwemi/ ktorzychmy poźli z oney łwiętey winney mące/ którą łie on łam miánować raczy/ á zowie nas człónki ciála łwego. *RejPos* 172.

»roždźka abo latorośl« (1): Pámiełayże też/ iákameś rołzczką ábo latoroślą/ y iákie małz kwiatki podawác s łiebie/ gdyżes łeft włzczepion w Krıstulá Pána łwego/ gdiż on łiebie łam ták przeżywác raczy. *RejPos* 173.

»szczep a latorośl« (1): A což rozumiełz iákie then łzczep á tá latorośl powinná kwiatki s łiebie podawác *RejPos* 172.

»latorośl a wino« [szyk 1:1] (2): A iáko też záłię płonemu winu á niepotrzebnym latoroślám łrodze groźíc raczy. *RejPos* 59v, 61v.

c) O dobrych uczynkach i cnotach chrześcijańskich (12) : A thákież y thy iedno łtale trway Pánu łwoiemu/ á dierz mocno wiáre łwą poślubioná iemu/ á podaway kędy możes s tey łwey latorośli wdzięczne groná łwey cnotliwey powinności iemu *RejPos* 61; iáko łie on chce rołłędzić s płoną winnicá łwoią/ kthora miałto przyiemnych gron iemu wypuściłá s łiebie płone wino á ćirnie z latorośli łwoich *RejPos* 61, 58v, 59v, 60 [2 r.], 60v, 281v.

latorośl czego (1): A ktoregoż kolwiek czálu obaczy łie/ á przyłtanie do they łwięthey winnice iego/ á puści s łiebie latorośli cnotliwey powinności łwoiey ku czći Bogu Oycu iego *RejPos* 60.

W połączeniu szeregowym (1): Abowiem pátrzay gdy iuż ten korzeń á tę mące włzczepiłz w łerce łwoie/ tho łeft/ to miłolierdzie á thę łczyrość vmyłłu twego z mocną wiárá łwoią/ iużci łie włytki łne latorośli á wdzięczne kwiatki y owoce mogá z łiey rozmnożyć ku pocźiwości temu Pánu. *RejPos* 172v.

W charakterystycznych połączeniach: latorośl wdzięczna, wierna (3).

Szereg: »latorośl a grono« (1): A iżby przełtrzegáli á vczyli/ iákoby oni wierni robotnicy winnice oney/ mieli łzczepić á rozmnażác ony wierne latorośle á wdzięczne groná łtałości łwey podawác z łnich Pánu łwoiemu. *RejPos* 60v.

»latorośl a owoc« (1): A ktorzyby wiernie przyłtáli do łniego/ á wyrościłi s tey mące á s łtego łzczepu wierne láthorośle á wierny owoc Bogu Oycu łwemu/ ku czći á ku łchwale iego *RejPos* 60. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

d) O rozkrzewianiu się zła (2) :

Szereg: »łiście a latorośl« (2): áby łie miał być zniłzczon á záłłumion/ gdiż ták łzyroko ná włytek łwiát rołciágnął nád łnim łiście łwoie á latorośli łwoie. *RejPos* 54, 54v.

Synonimy: gałąź, pręt, rozga, roždźka, soszyk, szczep.

Cf **LATOROŚĆ**